

17. A KERESZTÉNY ASZKÉZIS

Az előbbiek alapján világos előttünk, hogy a kereszténység megkerülhetetlen nagy ténye: a halálosan komolyan vett küzdelem a főséges célért, a végső győzelemért, vagyis az isteni életért, s a vele kapcsolatos emberi alapok, asszimiláló emberi értékek biztosításáért.

Alanyilag ezen fordul a keresztény élet kibontakozása vagy abba maradása. Természetes tehát, hogy nagy gondot fordított rá mindenkor a kereszténység. Viszont, mivel az ösztönöknek nem hízélgő dologról van szó, az is érthető, hogy a még be nem tört embertermészet mindenkor rugdalózott ez ösztöke, tiltakozott ez iga ellen.

Amikor pedig a kereszténységre rátört az utolsó századok vallás-talan áramlata, első helyen az aszkézist tették félre, csúfolták ki és rágalmazták meg, hogy lehetőleg mindenkinek elvegyék a kedvét annak gyakorlásától.

Részletesen foglalkozunk vele. Először is belső természetével.

1. Mi az aszkézis?

a) Szó és fogalom.

Profán eredet: Az aszkézis görög szó. Askein igéből ered, amelynek jelentése: kidolgozni, gyakorolni, gyakorlattal valamire alkalmassá tenni, valamely mesterséget, művészetet, főleg pedig atlétikát szorgalmas gyakorlással elsajátítani. A görögöknél az aszkézis szó többnyire az atlétikának fárasztó gyakorlását jelentette.

Az aszkézis szó *keresztény* használata.

A *Szentírásban*: az újszövetségben az askein ige csak egyszer fordul elő: Ap. cs. 24, 16., ahol Sz. Pál mondja magáról: „... magam is *töreksem*, hogy feddhetetlen lelkiismeretem legyen mindenkor az Isten és emberek előtt.”

Azonos jelentésű szavakat azonban gyakran használ leveleiben Sz. Pál. Ilyenek: „nekifeszülni“ (Fil. 3, 13), „törtetni a célra, versenydíjra, pályabérre“ (Fil. 3, 13-14), „bajvívásban küzdeni“ (I. Kor. 9, 25), „törni magát, mint Krisztus jó katonája“ (II. Tim. 2, 3), „megsanyargatni“ (I. Kor. 9, 27), „tusakodni“ (Ef. 6, 12), „harcolni“ (II. Tim. 4, 7), „ökölrel vívni“ (I. Kor. 9, 26), „leigázni“ (I. Kor. 9, 27). — Vagyis összehasonlítja Sz. Pál a keresztény élet gyakorlatait az atléták gyakorlataival. (A Korintus közelében lévő isztmoszi versenyek adták a gondolatot.) Majd önmaga kemény küzdelmeiről is tesz említést ismételtelen ily: „... „vívok, nemcsak úgy a levegőt verdesve, hanem megsanyargatom testemet és szolgálásba vetem ...“ (I. Kor. 9, 27).

Gyakorlatban: A kereszténység első századaiban már használatos az „aszketész” szó. Azokat jelölték vele, akik nyilvánosan, közismerten keményebb életet folytattak, főleg testi sanyargatásokkal.

Az „aszketika” szó nincs meg a régi latin nyelvben. Még a középkorban sem használták. Csak az újabb időben (kb. a XVII. századtól) alkalmazták mind a latin, mind az élő nyelvekben. (Ellentétben a „misztika” szóval, melyet sokkal előbb használtak.) Aszketika és misztika eleinte azonos területet jelöltek. De már a XVIII. században szétvált jelentésük, mert a misztika szót a rendkívüli kegyelmi élet és tanának jelentésére foglalták le.

b) A keresztény aszkézis *lényege:*

Elsősorban az aszkézis szónak közvetlen értelmezésében: önmagunk lelki edzésére fordított munka, küzdelem, éspedig olyan fokú, amely elegendő arra, hogy lelkileg valóban edzetek, erők legyünk, alkalmasak akármilyen bajvívásra, melyet e földi életben győztesen kell kiállanunk.

Tágabb értelemben mindaz a munka és lelkiismeretes helytállás, amely a keresztény élet összes ránkcsúszó feladatainak teljesítéséhez szükséges.

c) A keresztény aszkézis *célja:*

Javitóan: rendezni önmagunkban a rendezetlent. A hibákat, bajokat (főleg a legnagyobbat: a bűnt) kiirtani, ill. meggyógyítani, erőtlenséget erővé edzeni, szenvedélyeket megfékezni és a jóra hajtó erőforrásokká átalakítani.

Építően: Hittől vezérelt ész- és akarat-uralom többi erőink felett. Kiegyensúlyozottság, összhang egyéniségünknek főleg lélektani elemei között. Isten gondolata szerint való olyan erőállapot, amely alkalmassá tesz a teljes kifejlődésre.

d) *Eszközei:* (Csak a főbb csoportokra szorítkozunk itt.) Isteni erők: kegyelmek, főleg megvilágosító és serkentő indítások, a Szentlélek sodró erői.

Személyi erőink: ezek között legfontosabb szerepe van akarati tevékenységünknek. A munkaterület és munkamódszer igen kiterjedt és változatos.

Ránk ható személyi erők: főleg példákban és nevelésben.

e) *Gyümölcsei:* Béke, erő, fejlettség, az embereszmény lehető megközelítése. Isten tervei számára való alkalmasság. Az Istentől elgondolt és akart egyedi hivatás betöltésére közvetlen fölkészültség.

2. A modern ellenvetés:

Az aszkézis természetellenes.

A légbőlkapott merész állításokat mellőzve csak a valóságnak meg-

felelő bizonyításokat csoportosítjuk.

a) Az ellenvetés *bizonyítása*:

Az aszkézis tényei, amilyenek: zárt élet, böjtölések, virrasztások, a test fegyelmezésének különféle eszközei és módjai, az emberi természettel ellenkeznek. Önlegyőzés, önmegtágadás az alapjuk, több-kevesebb erőszakosság van bennük, és lényeges irányuk az, hogy ne engedjenek szabad utat a természetes emberi igényeknek.

Hogy természetellenesek, azt igazolja a tapasztalat is, mert: 1) az emberek általában félnek az aszkézistól, 2) akik komolyan veszik, azok közül is sokan megbánták, sőt tönkremennek tőle, 3) maguk a szentek is, akik pedig az aszkézis nagymesterei, igen megszenvedték saját erőszakos aszkézisüket.

b) *A cáfolat*:

Általában:

Csak az jelenség igazán természetellenes, amely egész természetünkkel (testünkkel, lelkünkkel) ellentétben áll. Ha azonban csak olyan átmeneti és részleges kellemetlenségekről, esetleg fájdalmakról van szó, amelyek elviselése által (pl. orvosság elviselése) valaki emberi életének jelentős értékeit nyeri meg, sőt talán éppen életben maradását biztosítja, az ilyeneket, főleg, ha okosan is vannak alkalmazva, igazán természetellenesnek senki sem mondja.

Annyit természetesen mindenkor megengedünk, sőt állítunk, hogy az aszkézis elég sok ilyen átmeneti, természetünknek kevésbé hízelgő igénnyel lép föl. De ezek az átmeneti és sokszor csak a képzelettel kiszínezett kellemetlenségek a gyakorlattal mindinkább fogynak.

Részletesen:

A tényeket tekintve azt kell mondanunk, hogy ezek hozzátartoznak az aszkézishez, de nem *csak* ezek. Az aszkézis lényegét pedig nem ezek adják.

Önmegtágadás mindig van az aszkézisban, de egyben mindig törekszik arra is, hogy az okos és józan legyen, főleg pedig, hogy az egész ember javára váljék.

Szorosan vett erőszakosság az aszkézisben nincs. Lehetséges nagyarányú *erőkifejtés*, Aszkézist ui. mindig önelhatározásunk alapján gyakorolunk.

A tapasztalatokra vonatkozólag a következőket jegyezzük meg:

Inkább azok félnek tőle, akik lényegével nincsenek tisztában, képzeletük pedig sötéten rajzolja az aszkézis rendkívüli tényeit. — Akik tisztában vannak lényegével, azok vagy gyöngeség, főleg akaratgyöngeség, vagy lustaság, vagy munkaiszony miatt félnek tőle. De emiatt minden emberi munkától és kötelességteljesítéstől (pl. tanulás) is

lehet félni. Pedig senkisé is állítja, hogy emiatt pl. a tanulás természetellenes.

Akik az aszkézistól valamikor is tönkrementek, azoknak gyakorlatába föltétlenül becsúszott valamilyen oktalanság, amelyet az aszkézis területén sem az Egyház, sem a hivatalos nevelés sohasem helyeselt.

A szentek tekintélyes részének sem ártott meg az aszkézis. Egész sereg makkegészséges szentet ismer az egyháztörténelem, magas életkorral, hatalmas munkabírással.

Ha egyesek aszkézis miatt egészségükben megrokkantak, azt többnyire ők maguk is tudták, hogy ez túlhajtott és oktalan erőltetésük miatt történt, s ők maguk is elítélték azt, ami ebben hibás volt. Ezért nem az aszkézist hibáztatjuk, hanem a fiatalos túlzást. De tudjuk, hogy ez a túlzás is a legmagasabb indítóokkal történt, olyan értékek miatt, amelyek miatt érdemes még túlzásba is esni.

Vannak a szentek életében, de komoly keresztények életében is esetek, amikor nagy munkákban és áldozatokban egészségileg fölörlednek. Ennek oka rendszerint nagy isten- és emberszeretetük volt, amely égette őket, s amely miatt erejükön fölül is vállaltak munkákat magukra. Ez azonban a hősiesség felemészződése, amely előtt az emberek általában kalapot emelnek, sőt himnuszt zengenek, nem pedig rosszalólag ítéleznek. (Vegyük egy édesanya fölörledését özvegy állapotában, amikor nyolc-tíz gyermeket véres-verejtékes munkával fölnevelve, ő maga ebben tönkre megy).

A lélek pedig az aszkézis hősi erőfeszítésében teljes kivirágzásra jut, s a legmagasabb tökéletességre emelkedhetik.